

פרשיות זאבים - וילך התשפ"ד

ari.kahn@biu.ac.il

הרב ארי דוד קאהן

1. דברים פרק כט פסוק טו - כח (פרשת נצבים)

(טו) פִּי־אַתֶּם יִדְעֶמָה אֶת אֲשֶׁר־יִשְׁכְּנוּ בְּאַרְצְךָ מִצְרַיִם וְאֵת אֲשֶׁר־עֲבָרְנוּ בְּקֶרֶב הַגּוֹיִם אֲשֶׁר עֲבַרְתֶּם: (טז) וַתֵּרְאוּ אֶת־שְׂקוּצֵיהֶם וְאֵת גְּלִילֵיהֶם עֵץ וְאֶבֶן בְּסֹף וְזָהָב אֲשֶׁר עִמָּהֶם: (יז) פְּנֵי־יָשׁ בְּכֶם אִישׁ אוֹ־אִשָּׁה אוֹ מִשְׁפָּחָה אוֹ־שִׁבְט אֲשֶׁר לְבָבוֹ פָּנָה הַיּוֹם מֵעַם ה' אֱלֹהֵינוּ לְלַכֵּת לַעֲבֹד אֶת־אֱלֹהֵי הַגּוֹיִם הֵהֱמָה פְּנֵי־יָשׁ בְּכֶם שְׂרָשׁ פְּרָה רֹאשׁ וְלַעֲנָה: (יח) וְהָיָה בְּשִׂמְעוֹ אֶת־דְּבָרֵי הָאֱלֹהִים הַזֹּאת וְהִתְבָּרַךְ בְּלִבְבוֹ לֵאמֹר שְׁלוֹם יִהְיֶה־לִּי כִּי בִשְׂרָרִית לִבִּי אֶלְךָ לִמְעַן סָפּוֹת הַרְוָה אֶת־הַצִּמְאָה: (יט) לֹא־יֵאבֶדָה ה' סֶלֶח לֹךְ כִּי אֲזַי יַעֲשֶׂן אִפְּהָ וְקִנְאָתוֹ בְּאִישׁ הַהוּא וְרִבְצָה בּוֹ כָּל־הָאֱלֹהִים הַפְּתוּבָה בַּסֶּפֶר הַזֶּה וּמָחָה ה' אֶת־שִׁמּוֹ מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם: (כ) וְהִבְדִּילוּ ה' לְרַעְיָה מִכָּל שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל כָּכָל אֲלֹת הַבְּרִית הַפְּתוּבָה בַּסֶּפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה: (כא) וְאָמַר הַדּוֹר הַהַזְּרוּן בְּנֵיכֶם אֲשֶׁר יִקְוֹמוּ מֵאֲחֵרֵיכֶם וְהִנְכַּרְי אֲשֶׁר יָבֹא מֵאַרְצְךָ רְחוֹקָה וְרָאוּ אֶת־מִכּוֹת הָאָרֶץ הַהוּא וְאֶת־תַּחֲלָאֵיהָ אֲשֶׁר־חָלָה ה' בָּהּ: (כב) גְּפָרִית וּמֶלַח שֶׁרְפָה כָּל־אַרְצָהּ לֹא תִזְרַע וְלֹא תִצְמַח וְלֹא יִעֲלֶה בָּהּ כָּל־עֵשֶׂב בְּמַהֲפַכַת סֹדֶם וְעַמְרַה אֲדָמָה וְצִבּוֹלִים אֲשֶׁר הִפְךָ ה' בְּצִפּוֹ וּבַחֲמָתוֹ: (כג) וְאָמְרוּ כָּל־הַגּוֹיִם עַל־מָה עָשָׂה ה' בְּכָה לְאַרְצְךָ הַזֹּאת מֵהַ חֲרִי הָעָף הַגָּדוֹל הַזֶּה: (כד) וְאָמְרוּ עַל אֲשֶׁר עָזְבוּ אֶת־בְּרִית ה' אֱלֹהֵי אֲבֹתָם אֲשֶׁר כָּרַת עִמָּם בְּהוֹצִיאֹ אֶתֶם מֵאַרְצְךָ מִצְרַיִם: (כה) וַיִּלְכוּ וַיַּעֲבְדוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים וַיִּשְׁתַּחֲוּ לָהֶם אֱלֹהִים אֲשֶׁר לֹא־יַדְעוּם וְלֹא חָלַק לָהֶם: (כו) וַיַּחֲרֹף ה' בְּאַרְצְךָ הַהוּא לְהִבְיֵא עֲלֶיהָ אֶת־כָּל־הַקְּלָלָה הַפְּתוּבָה בַּסֶּפֶר הַזֶּה: (כז) וַיִּתְּשֶׂם ה' מֵעַל אֲדָמָתָם בְּאֶף וּבַחֲמָה וּבְקִצְף גָּדוֹל וַיִּשְׁלַכְם אֶל־אַרְצְךָ אַחֲרַת כַּיּוֹם הַזֶּה: (כח) הַנִּסְתַּרְתָּ לָהּ אֱלֹהֵינוּ וְהִנְגַּלְתָּ לָנוּ וּלְבָנֵינוּ עַד־עוֹלָם לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת: ס

2. אדרת אליהו דברים פרק כט פסוק טז (פרשת נצבים)

ותראו את שקוציהם ואת גלליהם עץ ואבן כסף וזהב אשר עמהם. שקוציהם הוא שיקוץ בני עמון. גלליהם הוא ע"ז של מואב והוא בעל פעור. עץ ואבן. הוא ע"ז של עשו וישמעאל. כסף וזהב. הוא ע"ז של סיחון ועוג:

3. תרגום אונקלוס דברים פרק כט פסוק יז - יח (פרשת נצבים)

(יז) דלמא אית בכון גבר או אפא או זרעי או שבטא דלביה פני יומא זין מדחלתא זיי אלהנא למקה למפלח ית טעות עממיא קאנזן דלמא אית בכון גבר מהרהיר חטין (חטאין) או זון.
(יח) ויהי במשמעיה ית פתגמי מומתא קדא ויששיב בלביה למימר שלמא יהי לי ארי בהרהור לבי אנא אזיל בדיל לאוספא ליה חטאי שלותא על זידנותא.

4. כתר יונתן דברים פרק כט פסוק יז (פרשת נצבים)

(יז) הזקרו שמא יש בכם עקשו, ולא יהיה אחרי כן בן אדם או אשה או או משפחה או שבט שלבו פונה לטעות היום מאחרי יראה של יי אלהינו לעבד את אלילי הגוים ההם שמא יש בכם טעות ששורש של לבו מהרהר עליו אחרי חטאו שתחלת חטאו מתוק וסופו מר כחלי [פלענה] של מות:

5. תלמוד ירושלמי מסכת שבת פרק יד הלכה ג

א"ר אבון וחסיר ה' ממה פל חלי, זה יצר הרע שראשו מתוק וסופו מר.

6. רש"י דברים פרק כט פסוק יז (פרשת נצבים)

פן יש בכם - שמא יש בכם: אשר לבבו פנה היום - מלקבל עליו הברית:

שרש פרה ראש ולענה - שרש מגדל עשב מר פגידין שהם מרים, פלומר - מפנה ומרבה רשע בקרבכם:

7. בכור שור דברים פרק כט (פרשת נצבים)

פן יש בכם איש או אשה... אשר לבבו פונה היום מעם ה' אלהינו ללכת לעבוד את אלהי הגוים: שאין מבחינים בין טוב לרע, ואין ממחזין בידו מלעשות כל אשר עם לבבו. פן יש בכם שורש פורה ראש של מחשבה רעה שלאחר זמן תבא לידי - מעשה, ויפרה וירבה דבר רע ומר כראש ולענה. ולכך אני רוצה שתהיו כולכם בברית ובאלה ובשבועה, שאם יהיה אחד מכם שלא יהיה בברית, והיה בשמעו את דברי האלה הזאת, והתברך בלבבו לאמר: שלום יהיה לי כי ברירות: שיאמר מה לי בצער הזה, הלא לא קבלתי האלה, שלום יהיה לי כשאלך ברירות לבי, כי אני לא קבלתי - האלות הללו, למען שירצה לספות הרוה שירצה להוסיף ולעשות חטאים שהוא רוח ושבע מהם, שאינו תאב להם, שאין בהם יצר - הרע, כגון לבישת שעטנז וזריעת - כלאים, עם חטאים שהוא תאב וצמא כגון גזל ועריות, ויעשה כל שלבו חפץ, שהרי לא קיבל האלות והשבועה והברית, ויבא בטענה. אבל עכשיו שתבואו כולכם בברית ותקבלו האלות

והשבועה עליכם, תדעו שהעובר על השבועה – לא יאבה ה' סלוח לו, כי אז יעשן אף ה' וקנאתו: שהתניתם - לו לומר לעמוד - בברית [וליענש] אם לא תעמודו, ומתוך כך שתקבלו הקללות לא תבואו לידי מחשבות - רעות הללו, ותעמדו בברית, שאם לא תעמדו ירצו בכם כל הקללות שקבלתם. הכתובה בספר הזה ומחה ה' את שמו: של עובד - [ע"ז] מתחת השמים: שלא יהא לו נין ושריד במגוריו.

8. ספורנו דברים פרק כט פסוק יז - כח (פרשת נצבים)

(יז) פן יש בכם איש או אשה. פן נפתה לבם להבלי הגויים (המואבים) בשבתם עמהם ויחשבו לבטל קבלת הברית בלבבם ולכן אמרתי שכולכם נצבים לפני ה' בוחן כליות ולב שלא תוכלו להטעותו: פן יש בכם שרש פורה ראש ולענה. חושב להזיח רבים אל דעותיו הנפסדות: (יח) והתברך בלבבו. יקבל האלה בפיו ויתברך בלבבו לבטל אותה: לאמר שלום יהיה לי כי בשרירות לבי אלך. וענין ההתברך בלבבו הוא שיאמר גם שאני מקבל האלה בפני אני מבטלה בלבי ואומר שלום יהיה לי: למען ספות הרעה את הצמאה. והטעם שיקבל האלה בפיו הוא כדי להוסיף את נפשו הרעה ושבעה בכל תאוותיה עם עדת אל הצמאה ונבדלת מן התאוות הגשמיות כדי לשמוח עמהם בברכותם: (יט) לא יאבה ה' סלוח לו. בחללו שבועת האלה שקבל בפיו אף על פי שבטלה בלבו:

9. דברים פרק ל (פרשת נצבים)

(א) וְהָיָה כִּי יָבִיאוּ עֲלֵיךָ כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הַבְּרָכָה וְהַקְּלָלָה אֲשֶׁר נָתַתִּי לְפָנֶיךָ וְהִשְׁבַּתְתָּ אֶל־לִבְּךָ בְּכָל־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הִדִּיחָךְ ה' אֱלֹהֶיךָ שְׁמָה: (ב) וְשָׁכַחְתָּ עֲדָת־ה' אֱלֹהֶיךָ וְשָׁמַעְתָּ בְּקוֹלִי כָּל־אֲשֶׁר־אֲנֹכִי מְצַוֶּה הַיּוֹם וּבְנִיךָ בְּכָל־לִבְּךָ וּבְכָל־נַפְשֶׁךָ: (ג) וְשָׁב ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת־שְׂבוּתֶךָ וְרַחֲמֶךָ וְשָׁב וּקְבַצְךָ מִכָּל־הָעַמִּים אֲשֶׁר הִפִּיצָה ה' אֱלֹהֶיךָ שְׁמָה: (ד) אִם־יִהְיֶה גְדַחֶךָ בַּקְּצֵה הַשָּׁמַיִם מִשָּׁם יִקְבְּצֶךָ ה' אֱלֹהֶיךָ וּמִשָּׁם יִקְחֶךָ: (ה) וְהִבִּיאוּ ה' אֱלֹהֶיךָ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־יִרְשׁוּ אֲבֹתֶיךָ וִירְשָׁתָהּ וְהִיטְבֶּךָ וְהַרְבֶּךָ מֵאֲבֹתֶיךָ: (ו) וּמַלְאֵ ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת־לִבְּךָ וְאֶת־לֵבֶב זְרַעֲךָ לֹא־תִבְּהָ אֶת־ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לִבְּךָ וּבְכָל־נַפְשֶׁךָ לְמַעַן תֵּייךָ...: (ז) כִּי תִשְׁמַע בְּקוֹל־ה' אֱלֹהֶיךָ לְשֹׁמֵר מִצְוֹתָיו וְחֻקֹּתָיו הַכְּתוּבָה בְּסֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה כִּי תָשׁוּב אֶל־ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לִבְּךָ וּבְכָל־נַפְשֶׁךָ: ס

10. דברים פרק כו פסוק טז - יז (פרשת כי תבוא)

(טז) הַיּוֹם הַזֶּה ה' אֱלֹהֶיךָ מְצַוֶּךָ לַעֲשׂוֹת אֶת־הַחֻקִּים הָאֵלֶּה וְאֶת־הַמִּשְׁפָּטִים וְשָׁמַרְתָּ וְעָשִׂיתָ אוֹתָם בְּכָל־לִבְּךָ וּבְכָל־נַפְשֶׁךָ: (יז) אֶת־ה' הָאֱמָרְתָּ הַיּוֹם לְהִיּוֹת לָךְ לֵאלֹהִים וּלְלַכֵּת בְּדַרְכָּיו וּלְשַׁמֵּר חֻקָּיו וּמִצְוֹתָיו וּמִשְׁפָּטָיו וּלְשַׁמֵּעַ בְּקוֹלִי:

11. ספורנו דברים פרק כו (פרשת כי תבוא)

(טז) היום הזה. שאתה נכנס עמו לברית. הנה ענין הברית הוא שהאל ית' מצוך לעשות את החוקים והמשפטים לטוב לך ואתה מקבל עליך לשמורם: בכל לבבך. שתכיר בלי שום ספק שראוי לעשות רצונו: ובכל נפשך. שלא יניא אותך כח מתאוה בהיותך מכיר מעלת מי שצוה ותועלת מצותיו ובוזה:

12. ספורנו דברים פרק ל פסוק א - יא (פרשת נצבים)

(א) והשבות אל לבבך. התבונן בחלקי הסותר ותשיבם אל לבבך יחדיו להבחין האמת מן השקר ובוזה תכיר כמה רחוק מן האל יתעלה בדעות ובמנהגים אשר לא כתורתו בכל הגוים. בעודך בגלות: (ב) ושבת עד ה' אלהיך. תהיה תשובתך כדי לעשות רצון קונך בלבד. וזו היא התשובה שאמרו ז"ל (יומא פרק יום הכפורים) שמגעת עד כסא הכבוד (יומא פ"א, א): ושמעת בקולו ככל אשר אנכי מצוך היום. לא מצות אנשים מלומדה כמו שעשית קודם לכן: אתה ובניך. גם ילידי הדור יכירו זה כאמרו כי כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם (ירמיהו לא, לג): בכל לבבך. שלא תסתפק בזה: ובכל נפשך. שלא תמנע מזה נפש המתאוה בהכירך גודל הענין: (ג) ושב וקבצך. בקבוץ גליות (ו) ומל ה' אלהיך את לבבך ואת לבב זרעך לאהבה. יגלה עיניך לסור מכל טעות מערוב השכל מידיעת האמת כשתשתדל לדבקה בו באופן שתכיר טובו ותאהבהו בהכרח. וזה יעשה למען חייד לעולמי עד: (ח) ואתה תשוב. תנוח כמו בשובה ונחת וזה בהגלות משיח צדקנו ואתה תעמוד בשובה ונחת שלא יוסיף להגלותך כמו שבאר הנביא באמרו אם תשוב ישראל אלי תשוב ולא תנוח (ירמיה ד, א): ועשית את כל מצותיו אשר אנכי מצוך היום. שלא תחודש דת: (ט) והותירך ה'. יתן לך הצלחה יתירה מכל הצלחה הקודמת: (י) לטובה... הכתובה בספר התורה הזה. כאמרו והתהלכתי בתוכם והייתי לכם לאלהים ואתם תהיו לי לעם (ויקרא כו, יב). וזה יעשה כאשר ישוב לשוב עליך לטוב כי תשמע כמו ששש על אבותיך לא בזכות אבות וזה מפני שתהיה תשובתך בכל לב ובכל נפש באופן שעונות נחשבים כזכיות ותהיה לרצון לפניו כמו שהיו אבותיך:

13. בראשית פרק ב פסוק טו - יח (פרשת בראשית)

(טו) וַיִּקַּח ה' אֱלֹהִים אֶת-הָאָדָם וַיַּנְחֵהוּ בְּגֶן-עֵדֶן לְעַבְדָּהּ וּלְשִׁמְרָהּ: (טז) וַיִּצוּ ה' אֱלֹהִים עַל-הָאָדָם לֵאמֹר מִכָּל עֵץ-הַגָּן אָכַל תֹּאכַל: (יז) וּמֵעֵץ הַדְּעִל טוֹב וְרָע לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ כִּי בַיּוֹם אָכַלְתָּ מִמֶּנּוּ מוֹת תָּמוּת: (יח) וַיֹּאמֶר ה' אֱלֹהִים לֹא-טוֹב הָיִיתָ הָאָדָם לְבַדּוֹ אֶעֱשֶׂה-לּוֹ עֵצַר כְּנָגְדּוֹ:

14. ספורנו בראשית פרק ב (פרשת בראשית)

(ט) ויצמח. מזונותיו שלא בצער: נחמד למראה. משמח ומרחיב הלב להכינו לקבלת השפע השכלי, כאמרו "והיה כנגן המנגן, ותהי עליו יד ה'" (מ"ב ג, טו): עץ הדעת. **משיא לתת לב אל "הטוב והרע". ומזה "והאדם ידע"** (להלן ד, א), נתן לב עליה. ומזה נקרא הקרוב "מודע", כאמרו "מודע לאישה" (רות ב, א), שזרכו לתת לב לצרכי קרובו, כאמרו "ואח לצרה יולד" (משלי יז, יז): טוב ורע. **לבחור הערב אף על פי שייזיק, ולמאוס הבלתי ערב אף על פי שיועיל:** (טו) לעבדה. לעבוד את "נשמת חיים" כאמרו "ויפח באפיו נשמת חיים" (פסוק ז): ולשמרה. שלא תפסד בהתכת הליחות השרשי הנתך בחום הטבעי. וזה כי אותם הפירות הנכבדים היו מולידים תמיד תמורת מה שנתך בלתי עפוש: (יז) ומעץ הדעת. אשר בתוך הגן, קרוב לעץ החיים שהזכיר למעלה, כאמרו "ועץ החיים בתוך הגן" (פסוק ט), **על דרך "החיים והמות נתתי לפניך"** (דברים ל, יט): (יח) לא טוב היות האדם לבדו. לא יושג "טוב" התכלית המכוון בדמותו ובצלמו, אם יצטרך להתעסק הוא עצמו בצרכי חייו:

15. בראשית פרק ג פסוק א - ח (פרשת בראשית)

(א) וַהֲנַחֵשׁ הָיָה עָרוֹם מְכַלֵּת תִּית הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר עָשָׂה ה' אֱלֹהִים וַיֹּאמֶר אֶל-הָאִשָּׁה אַף כִּי-אָמַר אֱלֹהִים לֹא תֹאכְלוּ מִכָּל עֵץ הַגָּן: (ב) וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה אֶל-הַנַּחֵשׁ מִפְּרִי עֵץ-הַגָּן נֹאכַל: (ג) וּמִפְּרִי הָעֵץ אֲשֶׁר בְּתוֹךְ-הַגָּן אָמַר אֱלֹהִים לֹא תֹאכְלוּ מִמֶּנּוּ וְלֹא תִגְעוּ בּוֹ פֶּן-תָּמוּתוּן: (ד) וַיֹּאמֶר הַנַּחֵשׁ אֶל-הָאִשָּׁה לֹא-מוֹת תָּמוּתוּן: (ה) כִּי יָדַע אֱלֹהִים כִּי בַיּוֹם אָכַלְתֶּם מִמֶּנּוּ וְנִפְקַחוּ עֵינֵיכֶם וְהִייתֶם כְּאֱלֹהִים יְדַעִי טוֹב וְרָע: (ו) וַתֵּרָא הָאִשָּׁה כִּי טוֹב הָעֵץ לְמֹאכָל וְכִי תֵאָוֶה-הִיא וְנָתַתָּה הָעֵץ לְהַשְׂכִּיל וַתִּקַּח מִפְּרִיָּהּ וַתֹּאכַל וַתִּתֵּן גַּם-לְאִישָׁהּ עִמָּהּ וַיֹּאכְלוּ: (ז) וַתִּפְקַחְנָה עֵינֵי שְׁנֵיהֶם וַיִּדְעוּ כִּי עִרְבָם הֵם וַיִּתְּפְרוּ עֲלֵהּ תֹאנָה וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם חֲגָלֹת: (ח) וַיִּשְׁמְעוּ אֶת-קוֹל ה' אֱלֹהִים מִתְּהַלֵּךְ בְּגֶן לְרֵיחַ הַיּוֹם וַיִּתְחַבֵּא הָאָדָם וְאִשְׁתּוֹ מִפְּנֵי ה' אֱלֹהִים בְּתוֹךְ עֵץ הַגָּן:

16. ספורנו בראשית פרק ג פסוק א - ח (פרשת בראשית)

(א) והנחש. "הוא שטן הוא יצר הרע", רב ההזק עם מעוט היותו נראה. כי אמנם יקרא הדבר בשם איזה דומה לו, כמו שנקרא המלך "אריה", כאמרו "עלה אריה מסבכו" (ירמיהו ד, ז), ויקרא האויבים המזיקים "נחשים צפעונים", אשר אין להם לחש כאמרו "הנני משלח בכם נחשים צפעונים אשר אין להם לחש" וכו' (שם ח, יז). **ועל זה הדרך קרא בזה המקום את היצר הרע המחטיא "נחש", בהיותו דומה לנחש,** אשר תועלתו במציאות מועט מאד, ונוזקו רב עם מעוט הראותו. וכבר אמרו זכרונם לברכה שהיה סמאל רוכב עליו, **והוא שהכח המתאוה המחטיא יעשה זה באמצעות הכח המדמה המוביל אליו דמיוני התענוגים החומרניים,** המטים מדרך השלמות המכוון מאת האל יתברך. **כי אמנם הכח המתאוה עם דמיוני התענוגים המובילים אליו הם מצויים לכחות הגשמיות הפועלות, ומחטיאים כונת רצון האל יתברך, כשלא יתקומם עליהם הכח השכלי וימחה בהם,** כאמרם זכרונם לברכה עינא ולבא סרסורי דחטאה (ירושלמי ברכות א, ה), אשר על זה הזהיר באמרו "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם" (במדבר טו, לט): היה ערום מכל חית השדה. **כי הכח הדמיוני המוביל תמונות התענוגים אל הכח המתאוה היה חזק בהם יותר ממה שהיה בשאר בעלי חיים,** כאמרם כל הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו (סוכה נב, א): ויאמר אל האשה. כי שכלה החלוש התעצל מהתבונן, ולא התקומם על הדמיון הכוזב, וצייר אז כחה המדמה כי אמנם אף כי אמר אלהים. שאף על פי שאמר אלהים "לא תאכלו" מעץ הדעת... "פן תמותון" (פסוק ג), מכל מקום לא יתאמת זה. ובכן אמר **שכשהנחש, והוא הדמיון, התחיל לשום ספק בזה, הנה האשה בשכלה החלוש אמרה: (ב) מפרי עץ הגן נאכל. ואין לנו צורך להכנס בסכנת אכילת עץ שהאל יתברך אמר לנו שבאכלנו ממנו נמות. אמנם הדמיון התחזק ליחס קנאה ושקר ח' לאל יתברך, וצייר שאסר אותו הפרי כדי שלא ישיגו בו התועלת להיות כאלהים,** ושלא יסבב מות כלל. ובכן אמר אל האשה "לא מות תמותון" (פסוק ד): (ו) ותרֵא האשה כי טוב העץ למאכל. הכירה שהיה ערב למאכל בשביל טבע המקום ואוירו וריח הפרי: ונחמד העץ להשכיל. שכבר אמר האל יתברך שהיא עץ הדעת: גם לאישה עמה. **נפתה לבו לדבריה מפני שהיא "אישה" ובשביל היותו "עמה": (ז) ותפקחנה עיני שניהם. נתנו לב אל כל ערב ותענוג אף על פי שייזיק,** כי שימת לב וההשגחה בדבר תקרא פקחת עין, כאמרו "אף על זה פקחת עיניך" (איוב יד, ג): וידעו כי ערומים הם. ידעו שראוי לכסות מקום הערוה, בהיות מעתה רוב פעולתו מכוונת לתענוג מאוס ומזיק:

לא נפלאות היא ממך. שתצטרך לנביאים: ולא רחוקה היא. שתצטרך להכמי הדור הרחוקים שיפרשו לך באופן שתוכל לעשותה אפילו בעודך בגלות ובאר זה באמרו: (יב) לא בשמים היא לאמר. לא יקרה לך בענין התשובה שתצטרך בה להגדת נביא: (יג) ולא מעבר לים היא. גם כן לא תצטרך בה להכמי הדור הרחוקים שיפרשו לך. באופן שיהיה זה אפשר לך בח"ל ולא יקשה עליך כמו שיקרה באיזו מצוה שנפל בה ספק ותצטרך לפירוש חכמי הדור או שהיא מנעת בח"ל: (יד) בפיך ובלבבך לעשותו. להכיר בלבבך את חטאך ואת האל יתברך שחטאת לו ולהתחרט ולהתודות על זה בפיך: (טו) את החיים. לעד: ואת הטוב. הערב בחיי שעה: ואת המות. לעד: ואת הרע. צער חיי שעה: (טז) וחיית. לעד: (יח) כי אבוד תאבדון. לעד (יט) ובחרת בחיים. בחיי עד: למען תחיה אתה וזרעך לאהבה את ה' אלהיך. ואמרתי שתבחר בחיים לא כעובד על מנת לקבל פרס. אבל אמרתי שתבחר מה שהוא חיים באמת בלבד למען תחפוץ בחיי שעה לזה התכלית בלבד שתאהב את ה' אלהיך בהכירך טובו עם רב גדלו: (כ) ולדבקה בו. שתהיינה כל פעולותיך לשמו: כי הוא חייך. כי הדבוק בו הוא סבת החיים הנצחיים: ואורך ימך לשבת על האדמה. ומזה ימשך גם כן אורך ימך לשבת על האדמה בחיי שעה אשר במ תזכה לחיי עד בעיון ובמעשה כאמרם ז"ל (אבות פ' בן זומא) התקן עצמך בפרוזדור כדי שתכנס לטרקלין (אבות ד, טז):

18. Guide for the Perplexed, Part 1 chapter 2

Some years ago a learned man asked me a question of great importance; ... "It would at first sight," ... "appear from Scripture that man was originally intended to be perfectly equal to the rest of the animal creation, which is not endowed with intellect, reason, or power of distinguishing between good and evil: but that Adam's disobedience to the command of God procured him that great perfection which is the peculiarity of man, viz., the power of distinguishing between **good** and **evil**—the noblest of all the faculties of our nature, the essential characteristic of the human race. It thus appears strange that the punishment for rebelliousness should be the means of elevating man to a pinnacle of perfection to which he had not attained previously... it is not to be understood as you at first sight think, but as you will find after due deliberation; **namely, the intellect which was granted to man as the highest endowment, was bestowed on him before his disobedience.** With reference to this gift the Bible states that "man was created in the form and likeness of God." On account of this **gift of intellect man** was addressed by God, and received His **commandments**, as it is said: "And the Lord God **commanded** Adam" (Gen. 2:16)—**for no commandments are given to the brute creation or to those who are devoid of understanding.** Through the **intellect man distinguishes between the true and the false.** This faculty Adam possessed perfectly and completely. **The right and the wrong** are terms employed in the science of apparent truths (morals), not in that of necessary truths, as, e.g., it is not correct to say, in reference to the proposition "the heavens are spherical," it is "good" or to declare the assertion that "the earth is flat" to be "bad": but we say of the one it is true, of the other it is false. Similarly our language expresses the idea of true and false by the terms *emet* and *sheker*, of the morally right and the morally wrong, by *tov* and *ra'*. **Thus it is the function of the intellect to discriminate between the true and the false—a distinction which is applicable to all objects of intellectual perception. When Adam was yet in a state of innocence, and was guided solely by reflection and reason—**on account of which it is said: "Thou hast made him (man) little lower than the angels" (Ps. 8:6)—**he was not at all able to follow or to understand the principles of apparent truths; the most manifest impropriety, viz., to appear in a state of nudity, was nothing unbecoming according to his idea: he could not comprehend why it should be so. After man's disobedience, however, when he began to give way to desires which had their source in his imagination and to the gratification of his bodily appetites, as it is said, "And the wife saw that the tree was good for food and delightful to the eyes" (Gen. 3:6), he was punished by the loss of part of that intellectual faculty which he had previously possessed.** He therefore transgressed a command with which he had been charged on the score of his reason; and having **obtained a knowledge of the apparent truths, he was wholly absorbed in the study of what is proper and what improper.** Then he fully understood the magnitude of the loss he had sustained, what he had forfeited, and in what situation he was thereby placed. **Hence we read, "And ye shall be like elohim, knowing good and evil," and not "knowing" or "discerning the true and the false": while in necessary truths we can only apply the words "true and false," not "good and evil."** Further observe the passage, "And the eyes of both were opened, and they knew they were naked" (Gen. 3:7): it is not said, "And the eyes of both were opened, and they saw"; for what the man had seen previously and what he saw after this circumstance was precisely the same: there had been no blindness which was now removed, but he received a new faculty whereby he found things wrong which previously he had not regarded as wrong...., our text suggests that Adam, as he altered his intention and directed his thoughts to the acquisition of what he was forbidden, he was banished from Paradise: this was his punishment; it was measure for measure. At first he had the privilege of tasting pleasure and happiness, and of enjoying repose and security; **but as his appetites grew stronger, and he followed his desires and impulses, (as we have already stated above), and partook of the food he was forbidden to taste, he was deprived of everything, was doomed to subsist on the meanest kind of food, such as he never tasted before,**